

У Степу завершується розвиток **клопа шкідливої черепашки** (окрилися 50-90%), який за чисельності по зоні 0,5-2 імаго перелітає в місця зимівлі. За попередніми даними пошкодженість зерна клопом шкідливою черепашкою становить 0,8-2,2%. В Лісостепу у посівах **зернових** культур дохарчуються личинки старших віків. Окрилених клопів в зоні 20-45%. **Хлібні жуки** та **жужелиця** пошкодили 2-8% колосків. У посівах **ярих колосових** культур продовжують масово розвиватися та завдавати шкоди **злакова попелиця**, її чисельність в середньому становить 8 макс. 15 особин на стебло (Луганська обл.). **трипси**, інші фітофаги.

У дозріваючих посівах **ярих**, незібраних посівах **озимих зернових колосових** культур Полісся та Лісостепу перепади нічних та денних температур повітря, опади, у вигляді короткочасних дощів, місцями зливого характеру, рясні роси сприяли подальшому розвитку та поширенню хвороб на колосі. На септоріоз хворіє 1-6, макс. 10-18% колосків (Вінницька, Київська, Львівська, Хмельницька, обл.) **озимих і ярих пшениць** та **ячменів** 1-6 % колосків **Фузаріоз**, **альтернгаріоз** охопив 0,3-4, в осередках Тернопільської 10% (фузаріоз) колосків пшениці, **борошниста роса** – 3-10% колосків озимої і ярої пшениць, **гельмінтоспоріозом** уражено 9-22% рослин (Вінницька обл.) Скрізь, де рослини уражені **кореневими гнилями**, має місце **білоколосість**. Осередково в західних та північних областях Полісся на **вівсі** виявлено **червоно-буру плямистість**, якою уражено 8-12% рослин (Чернігівська обл.), за розвитку захворювання 1-7%. **Оливковою плісенню** уражено 4-9% колосків пшениці в осередках Вінницької, Львівської, Рівненської, Тернопільської та Хмельницької областях. **Твердою сажкою** охоплено 0,01-0,2% (Житомирська обл.) колосків пшениці та ячменю.

Передзбиральне обстеження полів та першочергове збирання уражених хворобами хлібів прямим комбайнуванням за подальшого просушування та сепарування зерна сприятиме збереженню здорового та частковому оздоровленню хворого зерна, яке складується і зберігається.

У посівах **кукурудзи**, **соняшника** продовжується літ, яйцекладка та **відродження стеблевого (кукурудзяного) метелика**. Шкідником заселено до 20% площ, 2- 5 % рослин. Чисельність гусениць 0,7-1,2 макс. 3 екз. на рослину (Київська, Луганська, Херсонська, Чернівецька обл.). При похолоданні літ значно знизився і становив 2-3 екз за ніч улову. Лабораторним аналізом метеликів виявлено, що самці становлять 62%, самиці -38%, з яких 33% з дозріваючими яйцями, 50% з зрілими і 17% з дегенеративними органами. Чисельність зрілих яєць на самицю становить 42 шт. Велику потенційну загрозу шкідника визначає широкий ареал його розповсюдження та здатність до накопичення значної кількості представників виду за відповідних агрокліматичних умов. Випуск трихограми – ефективний захід регулювання чисельності фітофагу. Варто пам'ятати, що літ **стеблевого (кукурудзяного) метелика** в Україні розтягнутий до одного місяця, тому дуже важливо провести внесення трихограми у перші два тижні льоту шкідника. Перше внесення трихограми потрібно проводити за

фіксування початку льоту та яйцекладки (пошук яйцекладок починають після 3-4 днів від початку льоту), повторне – через 5-7 днів. Кратність внесення трихограми можна збільшувати за потребою. В Степу шкодять гусениці **бавовникової совки**. Шкідником заселено від 10% до 20% обстежених площ посівів за середньої чисельності 0,8-2,0 макс. 6,0 екз. на кв. м (Херсонська обл.). За наявності понад 18% рослин з яйцекладками або 6-8% рослин з гусеницями метелика та бавовникової совки I-II віків посіви обприскують дозволеними до використання інсектицидами. Посіви **кукурудзи** 0,1-2% (Харківська обл.) уражені **летючою сажкою**, 0,1-1% **пухирчастою**, 2-10% (Чернівецька обл.) **гельмінтоспориозом**.

Посіви **сої** пошкоджують **павутинні кліщі**, ними заселено від 25 до 60% рослин при чисельності 3-10 екз. на трійчастий лист (Київська, Херсонська обл.), **трипси**, гусениці **акацієвої вогнівки**, на 3-5% рослин у Київській, Львівській, Полтавській, Сумській та Чернівецькій областях - **чортополохівка**. 2-14% рослин уражені **пероноспорозом**, **аскохітозом**, **септоріозом**, **бактеріальним опіком**.

У Лісостепу та Поліссі на посівах **цукрових буряків** триває розвиток **церкоспорозу**, де ним уражено 2-8% рослин. На **кормових** та **столових** буряках поширення хвороби проходить більш інтенсивніше в приватному секторі. Подекуди виявлені осередки **кореневих гнилей**, **фомозу**, **пероноспорозу**, **рамуляріозу**, **вірусної жовтяниці**, **борошнистої роси**. Осередково спостерігається ураження 0,5-2% коренів **хвостовою гниллю**. Для запобігання негативного впливу церкоспорозу на цукристість буряків, за наявності 3-5% рослин, необхідно оздоровлювати посіви дозволеними до використання препаратами.

На полях цукрових буряків продовжують шкодити **бурякова листкова попелиця** (заселено 3-20% рослин), личинки **бурякової мінуючої мухи**, **щитоноски**. Подекуди шкодять гусениці **листогризучих** та **підгризаючих совок**.

На відростаючих **багаторічних травах** спостерігається розвиток і шкідливість гусениць молодшого віку **листогризучих совок (совка-гама II покоління)**, які за чисельності 0,2-0,4 екз. на кв.м пошкодили 3-6% рослин у слабкому ступені, **кліщів**, **трипсів**, **попелиць** - 98 екз. на 100 подвійних помахів сачком. Продовжується живлення **насінніда-апіона**. Комплексом шкідників пошкоджено 15% рослин у слабкому ступені. Наразі проходить розвиток і поширення **плямистостей** на листях конюшини.

Скрізь на рослинах **соняшнику** триває розвиток і шкідливість **геліхризової попелиці**, за чисельності 2-8 макс. 32 екз на рослину, нею пошкоджено 2-10 макс. 15-25% рослин (Вінницька, Київська, Херсонська обл.). Личинки в основному знаходяться на кошиках. Переважно в степових областях шкодять **соняшникові вогнівка**, **вусач**, **шипоноска**, подекуди **трипси**, **клопи**, гусениці **лучного метелика**, **листогризучих совок**. Рослини культури уражуються **гнилями (сіра та біла)**, **пероноспорозом** (2-10% рослин), **фомозом** (2-8%, макс 30% рослин осередки Київської обл.), **іржею** 10-30% рослин (Запорізька, Миколаївська обл.), **септоріозом** (0,6-2% рослин). У Миколаївській області на 2-10% рослин паразитує **соняшниковий вовчок** за щільності 2-5 екз. на стебло. Захисні обробки соняшнику дозволені до цвітіння культури.

Картоплю та **овочеві** культури пошкоджують **колорадський жук** (літнього покоління), **совки**, **білани**, **молі**, **попелиці**, **трипси**. Повсюди у цих культурах

виявлено **фітофтороз, макроспоріоз, антракноз, пероноспороз, судинний та слизистий бактеріози**, інші хвороби. Захист овочевих культур проводять дозволеними препаратами у відповідності з санітарними вимогами.

Саранові, переважно **нестадні та стадні (італійський прус)** розвиваються здебільшого на **неорних землях, узбіччях доріг, пасовищах, у плавнях річок, на багаторічних травах та суміжних посівах просапних культур**. Окрилилось 40-50% саранчуків.

Лучний метелик. У степових, лісостепових зонах продовжується незначний літ, яйцекладка, відродження та харчування гусениць II покоління фітофага. Чисельність метеликів складає 1 - 2 екз на 10 кроків, середня чисельність гусениць складає 0,5- 2 екз. на кв. м. Випуск трихограми, розпушування міжрядь у просапних культурах ефективно обмежують щільність і шкідливість гусениць. В разі утворення надпорогової чисельності гусениць лучного метелика 12-20 екз. на кв.м їх локалізують дозволеними інсектицидами суворо дотримуючись строків і норм витрати препаратів з урахуванням віку гусениць.

У садах шкодять гусениці **яблуневої (II-го покоління) та сливової плодожерок**, личинки **вишневої мухи**, інші **листогризучі та сисні** фітофаги. Погодні умови продовжують сприяти розвитку хвороб. **Борошнистою россою** уражено 8-28% дерев, 5-18% листків за розвитку хвороби 0,4%.(Вінницька обл.) **Паршею** уражено 6-18% дерев, 7-35% листя, 2-5% плодів за розвитку хвороби 0,5%. У **виноградниках** триває розвиток хвороб. Найбільш поширеною і небезпечною є **мільдю**. Нею уражуються всі зелені частини рослини: пагони, грона, листя, вусики, суцвіття. Хвороба проявилась у Закарпатській та Херсонській областях (16% площ, 8-15% кущів, 3-6% листків, 2-5% грон). **Оїдіум** осередково уразив європейські сорти винограду (9% площ, 4-7% кущів). У вогнищах, більшою мірою на ізабельному винограді розвивається **чорна гниль** (Закарпатська обл.), відмічено ураження грон. Продовжують шкодити **кліщі**, триває літ другого покоління **гронової листокрутки** (в середньому 19 самців на феромонну пастку за 7 днів). **Багатоїдні шкідники (сарана, совки)** осередково розвиваються в Степу та Лісостепу, де їх контролюють в **неорних землях, пасовищах, багаторічних травах та просапних і овочевих культурах**.

В господарствах постійно здійснюється фітосанітарний нагляд за посівами.